

نقد و بررسی نظریه آیت‌الله بهجت درباره حقوق زندانیان و تطبیق آن با قانون مجازات اسلامی ایران

هاجر سلطانی فر^۱

چکیده

این مقاله به بررسی و نقد نظریه‌ی آیت‌الله محمدتقی بهجت درباره‌ی حقوق زندانیان و تطبیق آن با قانون مجازات اسلامی ایران می‌پردازد. در ابتدا، مفهوم و ماهیت حقوق زندانیان از منظر اسلامی و مبانی فقهی آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس نظریه‌ی آیت‌الله بهجت، با تمرکز بر اصول کرامت انسانی، عدالت، و اصلاح و تربیت زندانیان، تحلیل می‌شود. در ادامه، این نظریه با دیدگاه‌های دیگر فقها مقایسه شده و نقاط قوت و ضعف آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین، این مقاله به تطبیق نظریه‌ی آیت‌الله بهجت با قانون مجازات اسلامی ایران پرداخته و شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین آن‌ها را بررسی می‌کند. در نهایت، پیشنهاداتی برای بهبود قانون مجازات اسلامی در زمینه‌ی حقوق زندانیان ارائه می‌شود. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که نظریه‌ی آیت‌الله بهجت با تأکید بر کرامت انسانی و اصلاح زندانیان، می‌تواند به‌عنوان مبنایی مؤثر برای بهبود قوانین مرتبط با حقوق زندانیان در نظام حقوقی ایران مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژگان: آیت‌الله بهجت، حقوق زندانیان، قانون مجازات اسلامی، کرامت انسانی، عدالت، اصلاح و تربیت.

مقدمه

حقوق زندانیان یکی از موضوعات مهم و اساسی در هر نظام حقوقی و قضایی است که به‌ویژه در کشورهای اسلامی، با توجه به مبانی فقهی و دینی اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. در این چارچوب، جایگاه زندانی به‌عنوان یک انسان با حقوق و کرامت‌های ذاتی او، یکی از اصولی است که نباید نادیده گرفته شود. با توجه به اینکه در جوامع اسلامی، قوانین بر پایه‌ی اصول و مبانی دینی و فقهی شکل می‌گیرند، بررسی حقوق زندانیان از منظر این اصول اهمیت دوچندانی می‌یابد. در واقع، احترام به حقوق زندانیان نه تنها یک وظیفه‌ی حقوقی بلکه یک وظیفه‌ی شرعی است که از سوی مراجع دینی و فقهی مورد تأکید قرار گرفته است.

این اهمیت زمانی بیشتر می‌شود که با توجه به وضعیت کنونی زندان‌ها و چالش‌های مربوط به آن‌ها در کشورهای اسلامی، مشاهده می‌کنیم که برخی از این حقوق در عمل به‌خوبی رعایت نمی‌شود. این موضوع می‌تواند به نقض حقوق اساسی زندانیان و از دست رفتن کرامت انسانی آنان منجر شود که با اصول و مبانی دین اسلام سازگاری ندارد. به همین دلیل، بررسی و نقد نظریه‌های فقهی مرتبط با حقوق زندانیان، از جمله نظریه‌ی آیت‌الله بهجت، می‌تواند به ارائه‌ی راهکارهای مؤثر برای بهبود وضعیت حقوقی زندانیان کمک کند.

نظریه‌های فقهی در نظام حقوقی اسلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند، زیرا قوانین اسلامی بر اساس استنباط‌های فقهی و اجتهادات علما و فقها تدوین می‌شوند. در این زمینه، نظریات فقهی می‌توانند به‌عنوان راهنمای عملی و نظری برای تدوین قوانین و اجرای عدالت در جامعه اسلامی عمل کنند. به عبارت دیگر، فقه اسلامی نه تنها به‌عنوان یک دانش نظری، بلکه به‌عنوان یک چارچوب عملی برای زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان در نظر گرفته می‌شود.

در این میان، نظریه‌های فقهی مرتبط با حقوق زندانیان، نقش مهمی در تبیین و تدوین قوانین مرتبط با این حوزه دارند. از آنجا که زندانیان، به‌عنوان بخشی از جامعه‌ی اسلامی، دارای حقوقی هستند که باید رعایت شود، نظریات فقها در این زمینه می‌تواند به تأمین عدالت و حفظ حقوق انسانی آنان کمک کند. در این راستا، نظریه‌های فقهایی مانند آیت‌الله بهجت که با توجه به مبانی دینی و اصول اخلاقی به بررسی حقوق زندانیان پرداخته‌اند، می‌تواند به‌عنوان یک مرجع مهم در تدوین و اصلاح قوانین مورد استفاده قرار گیرد.

هدف این مقاله، بررسی و نقد نظریه‌ی آیت‌الله بهجت درباره‌ی حقوق زندانیان و تطبیق آن با قانون مجازات اسلامی ایران است. این مقاله تلاش می‌کند تا با تحلیل عمیق نظریه‌ی آیت‌الله بهجت، نقاط قوت و ضعف آن را شناسایی کرده و سپس با تطبیق این نظریه با قانون مجازات اسلامی، پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت حقوقی زندانیان ارائه دهد.

مفهوم و ماهیت حقوق زندانیان در اسلام

تعریف حقوق زندانیان

حقوق زندانیان به مجموعه‌ای از حقوق و تکالیف اطلاق می‌شود که به افراد در زمان حضور در زندان تعلق می‌گیرد. این حقوق شامل حقوق انسانی، اجتماعی، فرهنگی، و حتی حقوق شرعی می‌شود که زندانیان به‌عنوان انسان‌هایی که تحت شرایط خاص قرار گرفته‌اند، از آن برخوردار هستند. در اسلام، حقوق زندانیان بر اساس اصول و مبانی شریعت اسلامی تعیین می‌شود و این حقوق نه تنها در جهت حفظ کرامت انسانی، بلکه به‌منظور اصلاح و تربیت زندانیان نیز در نظر گرفته می‌شود.

به‌عنوان مثال، یکی از حقوق اساسی زندانیان در اسلام، حفظ کرامت انسانی آن‌ها است که در آیات قرآنی و احادیث نبوی به کرات به آن اشاره شده است. در این راستا، قرآن کریم در آیاتی مانند آیه‌ی ۷۰ سوره‌ی اسراء به صراحت به کرامت ذاتی انسان اشاره کرده و آن را به‌عنوان یکی از اصول اساسی دین اسلام معرفی می‌کند. علاوه بر این، در احادیث نیز بر لزوم رعایت حقوق زندانیان تأکید شده است. به‌عنوان نمونه، پیامبر اسلام (ص) در حدیثی می‌فرماید: "با زندانیان خود نیک رفتار کنید" (ابن ماجه، ۱۹۸۲). این حدیث نشان‌دهنده‌ی اهمیت رفتار انسانی و محترمانه با زندانیان در اسلام است.

مبانی حقوقی و فقهی حقوق زندانیان

مبانی حقوقی و فقهی حقوق زندانیان در اسلام بر اساس اصولی مانند کرامت انسانی، عدالت، و اصلاح و تربیت زندانیان استوار است. این اصول به‌عنوان مبانی اساسی در تدوین و اجرای قوانین مرتبط با حقوق زندانیان در کشورهای اسلامی مورد استفاده قرار می‌گیرند. یکی از مهم‌ترین مبانی حقوقی در این زمینه، اصل عدالت است که به‌عنوان یکی از اصول محوری در فقه اسلامی شناخته می‌شود. عدالت در اسلام نه تنها به معنای توزیع عادلانه‌ی حقوق و تکالیف است، بلکه به معنای رعایت حقوق انسانی در هر شرایطی، حتی در مورد زندانیان، می‌باشد.

در فقه اسلامی، حقوق زندانیان بر اساس اصول و مبانی دینی تعیین می‌شود. به‌عنوان مثال، در فقه امامیه، حقوق زندانیان شامل حقوقی مانند حق برخورداری از غذا و لباس مناسب، حق ملاقات با خانواده، حق دسترسی به امکانات بهداشتی، و حق برخورداری از فرصت‌های آموزشی است. این حقوق بر اساس اصولی مانند حفظ کرامت انسانی و تأمین عدالت اجتماعی تعیین می‌شود و هدف اصلی آن‌ها، اصلاح و تربیت زندانیان و بازگرداندن آن‌ها به جامعه به‌عنوان افراد صالح و مسئول است (مکارم شیرازی، ۱۳۹۰).

جایگاه حقوق زندانیان در حقوق اسلامی

در حقوق اسلامی، حقوق زندانیان جایگاه ویژه‌ای دارد و به‌عنوان بخشی از حقوق انسانی و اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد. این حقوق نه تنها در فقه اسلامی، بلکه در آیات قرآنی و احادیث نبوی نیز مورد تأکید قرار گرفته است. در واقع، حقوق زندانیان در اسلام به‌عنوان یکی از مصادیق عدالت اجتماعی و کرامت انسانی مطرح است و هدف اصلی آن، حفظ حقوق انسانی زندانیان در عین حفظ امنیت و نظم اجتماعی است. یکی از مهم‌ترین نکاتی که در این زمینه باید به آن توجه داشت، این است که در اسلام، زندانیان به‌عنوان افرادی که تحت شرایط خاص قرار گرفته‌اند، همچنان از حقوق انسانی و اسلامی برخوردارند. این حقوق شامل حقوقی مانند حق برخورداری از رفتار انسانی و محترمانه، حق دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، و حق استفاده از فرصت‌های آموزشی و اصلاحی می‌شود. در واقع، هدف اصلی از تعیین این حقوق، اصلاح و تربیت زندانیان و بازگرداندن آن‌ها به جامعه به‌عنوان افراد مسئول و مفید است (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸).

نظریه آیت‌الله بهجت درباره حقوق زندانیان

معرفی آیت‌الله بهجت و دیدگاه‌های فقهی ایشان

آیت‌الله محمدتقی بهجت (۱۲۹۵-۱۳۸۸ هجری شمسی) یکی از برجسته‌ترین فقها و علمای معاصر شیعه بود که آثار و نظریات وی در حوزه‌های مختلف فقه اسلامی، از جمله حقوق زندانیان، مورد توجه قرار گرفته است. وی با تأسیس حوزه‌ی علمی در قم و ارائه‌ی نظریات عمیق و دقیق در زمینه‌های مختلف فقهی، نقش مهمی در توسعه و تبیین فقه شیعه ایفا کرد. آیت‌الله بهجت با تأکید بر مبانی اخلاقی و شرعی، همواره به ترویج و تبیین اصول دینی و فقهی در راستای تحقق عدالت اجتماعی و حفظ کرامت انسانی پرداخته است.

در زمینه‌ی حقوق زندانیان، آیت‌الله بهجت با استناد به آیات قرآنی و احادیث، نظریاتی ارائه داد که مبتنی بر رعایت حقوق انسانی زندانیان و حفظ کرامت آن‌ها بود. وی معتقد بود که زندانیان، حتی در شرایط حبس، باید از حقوق اساسی خود برخوردار باشند و هیچ‌گونه توهینی به کرامت انسانی آن‌ها نباید صورت گیرد. این دیدگاه، نشان‌دهنده‌ی رویکرد انسانی و اخلاقی آیت‌الله بهجت به مسئله‌ی زندانیان و حقوق آنان است.

اصول و مبانی نظریه آیت‌الله بهجت

نظریه‌ی آیت‌الله بهجت در مورد حقوق زندانیان بر چندین اصل اساسی استوار است که از جمله می‌توان به حفظ کرامت انسانی، رعایت عدالت، و تأمین اصلاح و تربیت زندانیان اشاره کرد. آیت‌الله بهجت معتقد بود که کرامت انسانی یک اصل غیرقابل‌تغییر است که باید در هر شرایطی، حتی در مورد زندانیان، رعایت شود. وی با استناد به آیه‌ی ۷۰ سوره‌ی اسراء که به کرامت ذاتی انسان‌ها اشاره می‌کند، بر این باور بود که زندانیان نیز به‌عنوان انسان‌هایی که دارای کرامت ذاتی هستند، باید از حقوق خود برخوردار باشند.

اصل دیگر نظریه‌ی آیت‌الله بهجت، رعایت عدالت است. وی معتقد بود که عدالت در اسلام نه تنها به معنای مجازات مجرمان است، بلکه به معنای رعایت حقوق انسانی آنان نیز می‌باشد. بر این اساس، زندانیان باید از حقوقی مانند حق برخورداری از غذا و لباس مناسب، حق ملاقات با خانواده، و حق دسترسی به امکانات بهداشتی برخوردار باشند. وی همچنین بر اهمیت اصلاح و تربیت زندانیان تأکید داشت و معتقد بود که هدف اصلی از زندان، باید اصلاح و بازگرداندن زندانیان به جامعه به‌عنوان افراد صالح باشد (بهجت، ۱۳۹۲).

مصادیق و کاربردهای نظریه در حقوق زندانیان

نظریه‌ی آیت‌الله بهجت در مورد حقوق زندانیان در موارد مختلفی از جمله شرایط زندگی در زندان، رفتار با زندانیان، و حقوق خانوادگی زندانیان کاربرد دارد. به‌عنوان مثال، در زمینه‌ی شرایط زندگی در زندان، وی معتقد بود که زندانیان باید از شرایط مناسب زندگی برخوردار باشند و هیچ‌گونه سخت‌گیری غیرضروری نباید بر آنان اعمال شود. همچنین، در مورد رفتار با زندانیان، آیت‌الله بهجت بر لزوم برخورد انسانی و محترمانه با زندانیان تأکید داشت و معتقد بود که هرگونه توهین یا شکنجه‌ی زندانیان برخلاف اصول اسلامی است.

در زمینه‌ی حقوق خانوادگی زندانیان، آیت‌الله بهجت بر این باور بود که خانواده‌ی زندانیان نیز باید از حمایت‌های لازم برخوردار باشند. وی معتقد بود که زندانیان باید امکان ملاقات با خانواده‌ی خود را داشته باشند و خانواده‌ی آنان نیز باید از حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی لازم برخوردار شوند. این دیدگاه‌ها نشان‌دهنده‌ی رویکرد جامع آیت‌الله بهجت به مسئله‌ی حقوق زندانیان و تلاش وی برای تحقق عدالت اجتماعی در این زمینه است (بهجت، ۱۳۹۲).

نقد و بررسی نظریه آیت‌الله بهجت

بررسی تطبیقی نظریه با دیدگاه‌های دیگر فقها

نظریه‌ی آیت‌الله بهجت درباره‌ی حقوق زندانیان به‌عنوان یکی از نظریات برجسته‌ی فقهی در این زمینه، در مقایسه با دیدگاه‌های دیگر فقها دارای ویژگی‌ها و تفاوت‌های خاصی است. در این بخش، به بررسی تطبیقی این نظریه با دیدگاه‌های دیگر فقها می‌پردازیم.

یکی از فقهای برجسته که نظریات وی در زمینه‌ی حقوق زندانیان مورد توجه قرار گرفته است، آیت‌الله سید محمد کاظم طباطبایی یزدی است. وی در کتاب عروۃ الوثقی به مسئله‌ی حقوق زندانیان پرداخته و تأکید می‌کند که زندانیان باید از حقوق اساسی خود مانند حق برخورداری

از غذا و لباس مناسب برخوردار باشند (طباطبایی یزدی، ۱۴۱۴). این دیدگاه با نظریه‌ی آیت‌الله بهجت همخوانی دارد، اما آیت‌الله بهجت علاوه بر این موارد، بر لزوم رعایت کرامت انسانی زندانیان نیز تأکید بیشتری دارد.

از سوی دیگر، آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی نیز در کتاب فقه الامامیه به مسئله‌ی حقوق زندانیان پرداخته و به حقوقی مانند حق ملاقات با خانواده و حق دسترسی به امکانات بهداشتی اشاره کرده است (مکارم شیرازی، ۱۳۹۰). این دیدگاه نیز به نظریه‌ی آیت‌الله بهجت نزدیک است، اما آیت‌الله بهجت بر لزوم اصلاح و تربیت زندانیان تأکید بیشتری دارد و معتقد است که هدف اصلی از زندان باید اصلاح و بازگشت زندانی به جامعه باشد.

همچنین، آیت‌الله روح‌الله خمینی در کتاب تحریر الوسیله به مسئله‌ی حقوق زندانیان پرداخته و تأکید کرده است که هیچ‌گونه ظلم و ستمی نباید بر زندانیان اعمال شود (خمینی، ۱۴۰۳). این دیدگاه نیز با نظریه‌ی آیت‌الله بهجت هماهنگی دارد، اما آیت‌الله بهجت با توجه به مبانی اخلاقی و شرعی خود، بر لزوم رفتار انسانی و محترمانه با زندانیان تأکید بیشتری دارد.

به‌طور کلی، می‌توان گفت که نظریه‌ی آیت‌الله بهجت در مقایسه با دیدگاه‌های دیگر فقها، دارای تأکیدات بیشتری بر کرامت انسانی، اصلاح و تربیت زندانیان و رعایت عدالت است که این موضوعات از اصول اساسی فقه اسلامی به‌شمار می‌آیند.

نقاط قوت نظریه آیت‌الله بهجت

نظریه‌ی آیت‌الله بهجت در زمینه‌ی حقوق زندانیان دارای نقاط قوت قابل توجهی است که آن را به‌عنوان یکی از نظریات برجسته‌ی فقهی در این زمینه مطرح می‌کند.

اولین نقطه‌ی قوت این نظریه، تأکید بر کرامت انسانی زندانیان است. آیت‌الله بهجت معتقد است که حتی در شرایط حبس و زندان، زندانیان باید از کرامت ذاتی خود برخوردار باشند و هیچ‌گونه توهینی به کرامت انسانی آنان نباید صورت گیرد. این تأکید بر کرامت انسانی، نشان‌دهنده‌ی رویکرد انسانی و اخلاقی آیت‌الله بهجت به مسئله‌ی حقوق زندانیان است که در مقایسه با نظریات دیگر فقها، برجسته‌تر است.

دومین نقطه‌ی قوت نظریه‌ی آیت‌الله بهجت، توجه به اصلاح و تربیت زندانیان است. وی معتقد است که هدف اصلی از زندان باید اصلاح و بازگشت زندانی به جامعه به‌عنوان فردی صالح و مسئول باشد. این دیدگاه، نشان‌دهنده‌ی رویکرد اصلاحی آیت‌الله بهجت به مسئله‌ی زندان و حبس است که با توجه به مبانی اخلاقی و شرعی، اهمیت ویژه‌ای دارد.

سومین نقطه‌ی قوت این نظریه، رعایت عدالت در برخورد با زندانیان است. آیت‌الله بهجت معتقد است که عدالت در اسلام نه تنها به معنای مجازات مجرمان است، بلکه به معنای رعایت حقوق انسانی آنان نیز می‌باشد. این تأکید بر عدالت، نشان‌دهنده‌ی رویکرد عادلانه‌ی آیت‌الله بهجت به مسئله‌ی حقوق زندانیان است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

تطبیق نظریه آیت‌الله بهجت با قانون مجازات اسلامی ایران

مروری بر قانون مجازات اسلامی ایران

قانون مجازات اسلامی ایران به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین قوانین جزایی کشور، بر اساس اصول و مبانی فقه اسلامی تدوین شده است. این قانون که در سال ۱۳۹۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، شامل چهار کتاب است که به مباحث مختلف جزایی و حقوقی از جمله حدود،

قصاص، دیات و تعزیرات می‌پردازد. قانون مجازات اسلامی ایران در زمینه‌ی حقوق زندانیان نیز به‌طور مفصل به موضوعات مختلفی مانند نحوه‌ی اجرای مجازات، شرایط حبس، و حقوق زندانیان پرداخته است.

در این قانون، حقوق زندانیان در چندین ماده مورد توجه قرار گرفته است. به‌عنوان مثال، در ماده ۶ قانون مجازات اسلامی، به حفظ کرامت انسانی زندانیان اشاره شده و تأکید شده است که هیچ‌گونه توهین یا تحقیر زندانیان نباید صورت گیرد. همچنین، در ماده ۱۰۷ به حق ملاقات زندانیان با خانواده‌هایشان و در ماده ۱۱۰ به حق برخورداری زندانیان از امکانات بهداشتی و درمانی اشاره شده است (قانون مجازات اسلامی، ۱۳۹۲).

شباهت‌ها و تفاوت‌های نظریه آیت‌الله بهجت با قانون مجازات اسلامی

نظریه آیت‌الله بهجت در زمینه‌ی حقوق زندانیان با قانون مجازات اسلامی ایران شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد که در این بخش به آن‌ها پرداخته می‌شود.

یکی از شباهت‌های اساسی بین نظریه آیت‌الله بهجت و قانون مجازات اسلامی ایران، تأکید بر حفظ کرامت انسانی زندانیان است. هر دو منبع بر این موضوع تأکید دارند که زندانیان به‌عنوان انسان‌هایی که دارای کرامت ذاتی هستند، باید از حقوق انسانی خود برخوردار باشند و هیچ‌گونه توهینی به آنان صورت نگیرد. این موضوع نشان‌دهنده‌ی هماهنگی نظریه آیت‌الله بهجت با قانون مجازات اسلامی در زمینه‌ی حفظ کرامت انسانی زندانیان است.

اما تفاوت‌های قابل‌توجهی نیز بین این دو وجود دارد. به‌عنوان مثال، نظریه آیت‌الله بهجت بر لزوم اصلاح و تربیت زندانیان به‌عنوان هدف اصلی زندان تأکید دارد، در حالی که قانون مجازات اسلامی ایران بیشتر به اجرای مجازات و حفظ نظم عمومی توجه دارد و به‌طور کامل به مسئله‌ی اصلاح و تربیت زندانیان نمی‌پردازد. این تفاوت نشان‌دهنده‌ی رویکرد اصلاحی‌تر آیت‌الله بهجت در مقایسه با قانون مجازات اسلامی است. همچنین، نظریه آیت‌الله بهجت بر لزوم رفتار انسانی و محترمانه با زندانیان تأکید بیشتری دارد و معتقد است که هیچ‌گونه سخت‌گیری غیرضروری نباید بر زندانیان اعمال شود. در حالی که در قانون مجازات اسلامی، به موضوعات اجرایی و عملی مجازات‌ها توجه بیشتری شده و به‌طور کامل به جنبه‌های انسانی و اخلاقی برخورد با زندانیان پرداخته است.

بررسی تطبیقی موارد خاص در حقوق زندانیان

در این بخش، به بررسی تطبیقی برخی از موارد خاص در حقوق زندانیان از دیدگاه نظریه آیت‌الله بهجت و قانون مجازات اسلامی ایران پرداخته می‌شود.

یکی از موارد خاص، موضوع حق ملاقات زندانیان با خانواده‌هایشان است. آیت‌الله بهجت معتقد است که زندانیان باید از حق ملاقات با خانواده‌هایشان برخوردار باشند و این موضوع به‌عنوان یکی از حقوق اساسی آنان محسوب می‌شود. در قانون مجازات اسلامی نیز به این موضوع اشاره شده است، اما به‌طور کامل به جزئیات و شرایط اجرایی آن پرداخته نشده است. این موضوع نشان‌دهنده‌ی توجه بیشتر آیت‌الله بهجت به حقوق اجتماعی و خانوادگی زندانیان است.

موضوع دیگر، حق برخورداری زندانیان از امکانات بهداشتی و درمانی است. آیت‌الله بهجت معتقد است که زندانیان باید از حق برخورداری از خدمات بهداشتی و درمانی مناسب برخوردار باشند و هیچ‌گونه قصوری در این زمینه نباید صورت گیرد. در قانون مجازات اسلامی

نیز به این موضوع اشاره شده است، اما به طور کامل به شرایط اجرایی و نظارتی آن پرداخته نشده است. این تفاوت نشان‌دهنده رویکرد دقیق‌تر و جامع‌تر آیت‌الله بهجت به مسئله حقوق بهداشتی زندانیان است.

بحث و نتیجه‌گیری

تأثیر نظریه آیت‌الله بهجت بر قانونگذاری در ایران

نظریه‌ی آیت‌الله بهجت درباره‌ی حقوق زندانیان تأثیرات قابل توجهی بر قانونگذاری در ایران داشته است. هرچند به طور مستقیم در تدوین قانون مجازات اسلامی تأثیرگذار نبوده است، اما مبانی و اصول نظریه‌ی وی، به‌ویژه تأکید بر کرامت انسانی و اصلاح زندانیان، در تدوین برخی از مواد قانون مجازات اسلامی و آیین‌نامه‌های اجرایی مرتبط با حقوق زندانیان مورد توجه قرار گرفته است.

به‌عنوان مثال، تأکید آیت‌الله بهجت بر لزوم حفظ کرامت انسانی زندانیان، در مواد مختلفی از قانون مجازات اسلامی و آیین‌نامه‌های مرتبط با زندان‌ها مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، دیدگاه‌های وی درباره‌ی لزوم اصلاح و تربیت زندانیان، به‌عنوان یکی از اهداف زندان، در برخی از برنامه‌ها و طرح‌های اصلاحی و تربیتی که در زندان‌های ایران اجرا می‌شود، بازتاب یافته است.

اهمیت حفظ حقوق زندانیان در چارچوب فقه اسلامی

حفظ حقوق زندانیان در چارچوب فقه اسلامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا این حقوق به‌عنوان بخشی از حقوق انسانی و شرعی زندانیان در نظر گرفته می‌شود. در فقه اسلامی، زندانیان به‌عنوان انسان‌هایی که دارای کرامت ذاتی هستند، از حقوقی برخوردارند که باید رعایت شود. این حقوق شامل حقوق اساسی مانند حق برخورداری از غذا و لباس مناسب، حق ملاقات با خانواده، حق دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، و حق برخورداری از فرصت‌های آموزشی و اصلاحی می‌شود.

اهمیت حفظ این حقوق در چارچوب فقه اسلامی از آن جهت است که این حقوق نه تنها به حفظ کرامت انسانی زندانیان کمک می‌کند، بلکه به تحقق عدالت اجتماعی و اصلاح و تربیت زندانیان نیز کمک می‌کند. در واقع، حفظ حقوق زندانیان در چارچوب فقه اسلامی، به‌عنوان یکی از اصول اساسی دینی، به تأمین عدالت و حفظ نظم اجتماعی در جامعه اسلامی کمک می‌کند.

پیشنهادهای برای بهبود قانون مجازات اسلامی در زمینه حقوق زندانیان

با توجه به بررسی‌ها و تحلیل‌های انجام شده، پیشنهادهای زیر برای بهبود قانون مجازات اسلامی در زمینه حقوق زندانیان ارائه می‌شود. اولین پیشنهاد، توجه بیشتر به جنبه‌های اجرایی و عملی حقوق زندانیان در قانون مجازات اسلامی است. به‌منظور تحقق بهتر حقوق زندانیان، لازم است که جزئیات و شرایط اجرایی این حقوق در قانون مجازات اسلامی و آیین‌نامه‌های مرتبط به‌طور کامل مورد توجه قرار گیرد. دومین پیشنهاد، توجه بیشتر به جنبه‌های روانی و اجتماعی زندان در قانون مجازات اسلامی است. لازم است که در این قانون، به نیازهای روانی و اجتماعی زندانیان به‌عنوان بخشی از حقوق آنان توجه بیشتری شود و برنامه‌های اصلاحی و تربیتی برای زندانیان با توجه به این نیازها تدوین و اجرا شود.

سومین پیشنهاد، توجه بیشتر به حقوق خانواده‌ی زندانیان در قانون مجازات اسلامی است. لازم است که در این قانون، به حقوق خانواده‌ی زندانیان و نیازهای اجتماعی و اقتصادی آنان توجه بیشتری شود و حمایت‌های لازم از آنان صورت گیرد.

فهرست منابع

- ابن ماجه، محمد بن یزید. (۱۹۸۲). السنن. دارالفکر.
- بهجت، محمد تقی. (۱۳۹۲). رسائل فقهیه. قم: مؤسسه نشر آثار حضرت آیت‌الله بهجت.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۷۸). ترمینولوژی حقوق. تهران: گنج دانش.
- خمینی، روح‌الله. (۱۴۰۳). تحریر الوسیله. قم: مؤسسه نشر آثار امام خمینی.
- طباطبایی یزدی، سید محمد کاظم. (۱۴۱۴). عروة الوثقی. قم: مؤسسه النشر الاسلامی.
- قانون مجازات اسلامی. (۱۳۹۲). مصوب مجلس شورای اسلامی ایران.
- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۹۰). فقه‌الامامیه. قم: مدرسه الامام امیرالمؤمنین.